יא יש ילו ה, לא [פקמן פט. פו. ב"מ קח.], ג) [לקמן כב: כה:], ד) לקמן יע. ע"ש [מוספמא פ"א],

הגהות הב"ח

(h) גמ' איכא דאתרי תגן לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חבירו ואיתמר

עלה אמר אביי: (ב) רש"י ד"ה

ענה חמר חמיי (כ) רש" י"ה הא קמ"ל במאי דקתני מכוחל בורו למדנו בה שכותל בורו וכו' מדקתני שחפירות חללו של זה אינה מופלגת. נ"ב כלומר

אין הכותל קרויה הפלגה אלא

להין הסתוב קרים הספבה מתני: בג"ט לאפוקי בפחות מג': (ג) ד"ה ונפקא וכר מנלן שכותל הראשון: (ד) ד"ה ה"ג בל וכר' והאי דנקט בא בידים:

(ס) תום' ד"ה הכי גר' וכו' ומד

בסיד פי׳ וקשה לאביי:

מוסף רש"י

מרחיקין את האילן מן הבור. שהשרטין מתפשטין ונוקבין בכותלי הבור ומחלידין

את הקרקע והכתלים נופלים

מוסף תוספות

לבורות עשויה לאילנות היא.

כ"ן. ב. דהיינו כל הרחקת שני בורות כדי שלא יקלקל

שני בורות כדי שלא יקלקל בירו של חבירו. רטכ״ל. כיון דהאי ברשות עבד. ליענ״ל. ג. דהא אביי ס״ל דאע״ג דכל מרא ומרא מרפי לארעיה, כיון דלא

שלא תהא ראויה לעשות בה כותל כשיבא לבנות.

רשב״ה. [עיין דרישה קנ״ה מז] 1. כיון דלא בעי לרבגן גירי. רמב״ן.

רבינו גרשום (המשך)

ו א מיי׳ פכ״א מהלכות

ו א מייי פכ"ח מהכנסת מכירה הל' יב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ריז סעיף ה: ז ב ג מיי' פ"ט מהל' שכנים הל' י סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי" קנה סעיף יח:

רבינו גרשום

ימקשינן פתח בבור לא יחפור מקשינן פתח בבור לא יחפור בור וסיים בכותל דקתני אא״כ הרחיק מכותל חבירו ליתני מבורו של חבירו. והא אכתי לא פריש מילי דבור: (f) וג׳ טפחים הוי במחיצה של וג' טפחים הוי במחיצה של לבנים כדקתני באידך פירקין דלעיל בלבנים זה נותן טפח ומחצה ווה נותן טפח ומחצה: אין ה"נ קתני מתני' אא"כ הרחיק מכותל בורו של חבירו . טפחים דהיינו בין בור לבור חבירו ו' טפחים יה לרור וה לבוד חבידו די טפונים והא אתא לאשמועינן דכותל בור ג' טפחים הוי דאי חפיר סמוך לכותל בור חבירו צריך להרחיק ג' ואי עביד צריך להרחיק ג' ואי עביד כתל לבורו לא צריך הרחקה כלל: הבא לסמוך בצד המצר. כלומר שאם רוצה אחד לחפור בורו סמוך לשדה חבירו הפנויה מבורות: אביי אמר הפנויה מבורות: אביי אמר סומך. בצד ממש בלא הרחקה הואיל דאינו מזיק לחבירו דלית ליה לחבירו השתא בור: ורבא אמר אינו סומך. אא״כ ירחיק כדין דאע״ג דלית ליה ירחץ כדין דאצ"ג דלית ליה האידנא אימור אימלוך וחפיר נמי חבירו ואי לא ירחיק האי אתי לאזוקי ליה: שדה העשויה לבורות. שצריכה לבורות דבית השלחין היא . (להבירו) ד"ה אינו) האידנא בור דהואיל ולא סגי בלא בור ודאי עביד בה בור בלא בור ודאי עביד בה בור ואתי לאזוקי אי לא ירחיק: כי פליגי בשדה שאינה עשויה לבורות. דבית הבעל היא: דבעידנא דקא נטע אילן איתא לבור. משום הכי מרחיק כ״ה אמות כי היכי דלא ליזלו שרשיו ומזקי לבור אבל הכא ל) דתני במצר כמצר סמיך משום דבעידנא דקא חפיר משום דבעידנא דקא חפיד ליתיה לבור דהיאך: ליתנהו לשרשיו. בההיא שעתא: מרפיית לארעא. וכי בעינא למיחפר בור יפול העפר לתוכו: טעמא דאיכא בור. סמוך ליה מש״ה אינו סומך בלא הרחקה הא דוק מיניה אי ליכא בור סומך למצר זבירו בלא הרחקה: בשלמא להך לישנא. בתראה כשדה . שאינה עשויה לבורות דברי הכל סומך (מש"ה) [שפיר] מתוקמ' מתני' דקתני הא ליכא בור סמיך בשדה שאינה ליכא בור מכיך בשווי שאינוי עשויה עשויה לבורות מש"ה אי עשויה בור סמין ואתיא מהני כד"ה: אלא להיאך לישנא בארת בשדה שאינה עשויה בלורות פליגי. אבל בשדה העשויה לבורות דברי הכל אמתוקמא שיינו מייני א"ל לא מתוקמא "ייני מייני א"ל לא מתוקמא "ייני מייני א"ל לא מתוקמא אינו סומך א"כ לא מיתוקמא מתני׳ אלא אליבא דאביי. מוני אלא אליבא ואביל. אלא לרבא דאמר בין שדה העשויה לבורות בין שאינה עשויה לבורות אינו סומך מתני׳ קשיא ליה דמתני׳ דיקא מתני קשיא ליה דמתני דיקא מתני קשיא ליה דמתני דיקא (קר) רבא. לעולם אינו סומך לא בשהיה העשויה לבדוות ולא בשדה שאינה עשויה לבדוות וממתני לא מצי למידק הא ליכא בור סמיך דהא איתמר עלה דמתני לעיל דה א איתמר עלה דמתני לעיל דה א איתמר עלה דמתני לעיל אמר אריי ואי חימא רר יהודה אמר אביי ואי תימא רב יהודה מכותל בורו של חבירו שנינו. מדקתני מכותל בורו מכלל דההוא דחפר מעיקרא הרחיק בורו ג' טפחים כשיעור כותל בורו ג' ספחים כשיעור כותל ולא סמיך בצד ממש בלא הרחקה: ג) מתני" מתוקמ' לד"ה אלא להיאך לישנא דאמר בשדה העשויה לבורות פליגי בשלמא לרבא דאמר אינו סומך ניחא ומתוקמא מתני' דתני לא יחפור אא"כ מתיי דועי לא יחפור אאייכ הרחיק לדעתיה 7): אלא לאביי דאמר בין בשדה העשויה לבורות ובין שאינה עשויה

. לבורות סומך לדעתיה מתני׳

בבור וסיים בבותל. בקונטרס גרס בתר דשני מכותל בורו שנינו וליתני אלא אם כן הרחיק מבורו ואינו נראה כמו שאפרש ואי גרס לה הכי גרס לה פתח בבור וסיים בכותל וליתני

> כי פריך פתח בכד וסיים בחבית לח קא מסיים וליתני ואם החק בעל הכד כו׳ אין לשון הגמרא שוה אלא פעמים מאריך ופעמים מקלר: מבותל בורו שנינו. כלומר לא מחלל בורו האמר אלא מכותל שיש לבור שהראשון הניח כשחפר בורו ומהך מילתא דרב יהודה דייקא לקמן דאסור לסמוך מדהוזקק הראשון להניח כוחל ופריך מינה לאביי והשתא לא אפשר למיגרם וליתני אלא אם כן הרחיק מבורו דא"כ הוה משמע מחלל בורו ומה שפירש הקונטרס דאי הוה תני מבורו הוה ידעינא דמכותל בורו קאמר דאי מחלל בורו קאמר אין [זה] כונס לתוך שלו כלום כו' גרסת ספרו דחקתו אבל אין נראה דודאי אי תני מבורו הוה אמינא מחלל בורו קאמר ושרי לסמוך ואם הראשון הרחיק מאיליו מן המילר ג' טפחים או יותר ה"א דהשני יכול לסמוך עד המיצר ואם כן צריך לשנות מכוחלו לאשמועינן דאסור לסמוך לרבא ולאביי לריך הרחקה בין שני הבורות ששה טפחים ומיהו יש ליישב הגירסא ופריך אליבא דאביי דאליבא דידיה קיימא דליתני אלא אם כן הרחיק מבורו ששה טפחים:

> לברים המניח (בבא קמא דף מ.)

למאי נפקא מינה למקח וממכר. הך נפקומא לא אינטריך לרבא דהא קא משמע לן דאסור לסמוך אלא לאביי דקא סבר מותר לסמוך וקאמר למאי נפקא מינה אי לאשמועינן דבעי הרחקה ו' טפחים ליתני אלא אם כן הרחיק מבורו וי טפחים: אברי אמר סומך דהא אינה עשויה לבורות. והואיל וכן אינו מזיק לו אם הוא סומך וקשה לרשב"א דהא מפסיד הוא שאם יטע אילן ילטרך להרחיקו יותר מחמת שסומך זה עד המיצר דמרחיקין האילן מן הבור חמש ועשרים אמה וי"ל דמכל מקום אינו עושה לו היזק דהא דמרחיק יותר לא מפני שלא יזיקנו הבור אלא מפני שלא יזיק הוא לבור ולהכי אין לזה להניח מלסמוך בשביל כך דחם לח כן ירחיק כל כ"ה אמה את בורו:

אביר אמר סומך. חומר ר"י דלשתי הלשונות לאביי דאמר סומך אם בא אחד לחפור בור לאחר מכאן לריך הוא להרחיק כל ששה מפחיםב:

לאביר ניחא. השתא ס"ד דמכותל בורו היינו מחלל בורו ולא דקדק בלשון: ה"ג בספרים ישנים סלע הבא בידים כו' ווה מרחיק

פחה נבור. סמוך לבורו של חבירו והדר סיים אלא אם כן הרחיק מכותל הוה ליה למיתני אלא אם כן הרחיק מבורו דאילו מכותלו כותל הבנוי על גבי קרקע הוא: מכותל בורו שנינו. כלומר האי כותל אלא אם כן הרחיק מבורו וכן משמע מתוך פירוש ר' חננאל ואע"ג. דקתני מכותל בורו קאמר שאף הוא קרוי כותל: **וליסני מבורו של**

חבירו. ואנא ידענא דמכותל קאמר דאי מחלל בורו קאמר אין זה כונס לתוך שלו כלום ופעמים שהוא סותר אף כותל חבירו אם הוא רחב משלשה: הא קא משמע לן. במאי כ דתניא מכותל בורו למדנו בה שהכותל בורו של ראשון מילא כל שלשה טפחים שהחקק גם הוא להרחיק מן המילר וממאי מדקתני שהחפירות חללו של זה אינה מופלגת מכותלו של זה אלא שלשה טפחים שהוא כונס לתוך שלו נמצא ששלשת הטפחים שכנם גם זה לתוך שלו הכותל מלאם ואשמועינו שיעור רוחב כותלי בור: ונפקא מינה למקח וממכר. וא"ת מנלן (נ) שהכותל הראשון הוא הוי שיעור הרחקה מן המיצר והלא לא היה לחבירו בור סמוך למיצר ופליגי בה אביי ורבא ושמעינן ליה לאביי דאמר ראשון אינו לריך להרחיק תריץ הא שמעינן ליה לאביי גופיה דאוקמה כשבאו לחפור בבת אחת ששניהן החקקו להרחיק כל אחד ואחד שלשה טפחים: הבא לסמוך. בורו תחילה בלד המילר ולחבירו אין שם בור: העשוייה לבורות. כגון בית השלחין שלריכה להשקות תדיר: אפי׳ לרבגן דאמרי כו'. דשמעינן מינה אדם לריך לכנוס לתוך שלו כדי שלא יזיק את חבירו ולא אמרינן זה חופר בחוך שלו וזה נוטע בתוך שלו: ליתנהו לשרשים. אלא סופן שיתפשטו עשרים וחמשה אמה ויזיקו את כותלי הבור: מרפים לי. שהיא מרעדת ונדה מחמת המכה: הא איחמר עלה מכוחל בורו שנינו. ולמדנו בה שאף הראשון החקק להרחיק כדי כותל שהוא שלשה טפחים כדאמרן: אלא לאביי קשיא. דהוא גופיה אוקים דמכותל בורו שנינו ועל כרחך לא החכר שם כותל אלא ללמדנו ששיעור כותל כדי הרחקת המינר הוא אלמא אף הראשון החקק להרחיק: הבא

בידים. קרקע רך מתכתש מאיליו:

וה ווה מרחיק. אלמא אף על

הרחשון להרחיק: ה"ג בח בידים

שאני ודקארי לה מאי קארי לה בא

בידים חילטריך סד"ה כו'. כלומר

הוא הדין אע"ג דלא בא בידים והאי

דנקט (ד) בידים רבותא אשמעינן

דאף על גב דבא בידים אין לריך

להרחיק אלא שלשה טפחים:

קרקע אבל היכא דאינו חופר אלא חד מינייהו כדקא משמע נמי אבל עדיין לא עשאו ואתי זה אחר לחפור אהאי לעולם סמיך אמיצריה הואיל דעדיין לא נחפר בורו של חבירו: סלע הבא בידים. ארץ שהיא רכה שיכולין לחופרה ביד בלא חפירה אם בא זה בעצמו וזה בעצמו לחפור זה בעצמו וווו בעצמו לחפו ווו חופר בורו כר וסד בסיד כדי שלא יפול אלמא דלא סמיך וקשיא לאביי אמר לך אביי לעולם לא קשיא לי בא בידים שאני דהואיל דסלע תיחוח שאני הוואאיל הטע ויהוחה הוא מש״ה צריך הרחקה זו דלא אתי למנפל אבל בעלמא סמיך: ודקארי לה. משום קשיא מאי קארי וכי לא היה יודע דהיכא דבא בידים צריך הרחקה טפי ומאי טעמא מקשה ליה. אמר לך המקשה לעולם משום קושיא קא מייתינא לה והאי דקתני מתני' כא כידים הוא הדין נמי בשאר קרקע שלא בא בידים בשאר קרקע שלא בא בידים דצרין הרחקה אבל מש״ה מתני בא בידים טפי משאר קרקע דאיצטריך למיתנייהו דס״ד כו׳ קמ״ל דלא צריך ריחוק טפי משאר קרקע. ולעולם לא מצי סמיך ה) ותיובתא דאביי ואביי מתרץ איכא דאמר סלע הבא בידים. איכא דאמר סלע הבא בידים. כלומר סלעים המונותיו ביי

כלומר סלעים המונחין בין

מיצרי השדות לסימז והיכר מחיצה ביו זה לזה השתא אם מוזיצה בין זה לזה השונא אם היו מונחין הני סלעים בידים צריך להרחיק [שלשה טפחים]

דלא סמך דכיון דמונחין בידי

אדם מתפוצץ הקרקע. הא לאו בידים אלא הכי הוי

פתח בבור ומסיים בכותל 6(ליתני אלא אם כן הרחיק מבורו של חבירו ג"מ) אמר אביי ואיתימא רב יהודה מכותל בורו שנינו וליתני אא"כ הרחיק מכורו של חבירו ג' מפחים הא קמ"ל דכותל בור שלשה מפחים נפקא מינה למקח וממכר כדתניא "האומר לחבירו בור וכותליה אני מוכר לך צריך שיהא הכותל שלשה מפחים איתמר הבא לסמוך בצד המצר אביי אמר סומך ורבא אמר אינו סומך בשרה העשויה לבורות דברי הכל אינו מומך כי פליגי בשדה שאינה עשויה לבורות אביי אמר סומך דהא אינה עשויה לבורות רבא אמר אינו סומד דאמר ליה כי היכי דאת אימלכת וחפרת אנא נמי ממלכנא וחפרנא איכא דאמרי בשדה שאינה עשויה לבורות דברי הכל סומך כי פליגי בשדה העשויה לבורות אביי אמר סומך אפילו לרבגן דאמרי יימרחיקין את האילן מן הבור עשרים וחמש אמה התם הוא דבעידנא דקא נמע איתא לבור אבל הכא בעידנא דקא חפר ליתא לבור ורבא אמר יאינו סומך ואפילו לר' יוסי דאמר יזה חופר בתוך שלו וזה נומע בתוך שלו הני מילי התם דבעידנא דקא נמע ליתנהו לשרשין דמוקי לה לבור אבל הכא אמר ליה כל מרא ומרא דקא מחיית קא מרפית לה לארעאי תנן לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חבירו מעמא דאיכא בור הא ליכא בור סומך בשלמא להך לישנא דאמרת בשדה שאינה עשויה לבורות דברי הכל סומך מתניתין בשדה שאינה עשויה לבורות אלא להך לישנא דאמרת בשדה הבי בובן לבורות אלא להך לישנא דאמרת בשדה ישאינה עשויה לבורות פליגי בשלמא ישאינה עשויה לבורות פליגי בשלמא לאביי ניחא אלא לרכא קשיא אמר לך רבא הא איתמר עלה אמר אביי ואיתימא רב יהודה מכותל בורו שנינו איכא דאמרי (6) ואיתמר עלה אמר אביי ואיתימא רב יהודה מכותל בורו שנינו בשלמא להך לישנא ראמרת בשרה העשויה לבורות דברי הכל אינו סומך מתניתין בשדה העשויה לבורות אלא להך לישנא דאמרת בשדה העשויה לבורות פליגי בשלמא לרבא ניחא אלָא לאביי קשיא אמר לך אביי מתנִי׳ שבאו לחפור בבת אחת תא שמע ססלע הבא בידים זה חופר בורו מכאן וזה חופר בורו מכאן זה מרחיק שלשה מפחים וסד בסיד וזה מרחיק שלשה מפחים וסד בסיד

מתונתה בא בידים שאני ודקארי לה מאי קארי לה בא בידים איצטריכא ליה ס"ד אמינא כיון דבא בידים ליבעי נמי רווחא טפי קא משמע לן תא שמע מרחיקין את הגפת ואת הזבל ואת

ג' מפחים וסד בסיד (0). וקשה לאביי ה"נ שנאו לחפור שניהם בכת אחת ובא בידים אינטריך ליה סד"א כיון דבא בידים ליבעי רווחא טפי קמ"ל והשתא לא היה לריך לאסוקי ובא בידים אילטריך ליה שהרי לא הקשה כלום מבא בידים אלא אגב דאייתי ברייתא מפרש לה ויש ספרים דגרסי טעמא דבא בידים הא לא בא בידים לא ופריך לרבא ומשני ה"ה אפי' לא בא בידים ובא בידים אילטריך ליה נה אש ספרים דגרםי טענות דבה בידים הת לם בת בידים ובין לה בדים דוכף וחשר היים חפיי לת בת בידים ובת בידים שרי וכר וחין נראה לריית לחלק שפיר דמע"ג דלה בידים שרי למתוך בין בת בידים ובין לה בת בידים הבירו : מרחיקרן את הגפת בו' מעמא דאיבא למתוך בבת בידים אסור למתוך לפי שהקרקע מתבקעת ונופלת קרקע של שדה חבירו מדים להבת ברו. פירוש וקשה לרבת ותימה תחי קושית הכת ודתי מותר לסתוך בשאין כותל שהיק לדום ובשימוף זה לעשות כותל יסיר בותל בידים להי לדום להיים ובידים בסילותן ולכך מת הביר להיי לדום להיים עורים בסילותן ולכך התרכיים בידים מעתה יכול לעכב עליו כי יש לחוש שתא לא ימהר לסלקו כשירצה לעשות כותל וא"ת אכתי מאי פריך לרבא הא מפרש טעמא לעיל משום דכל מרא ומרא דקא מחית מרפית לארעאיה וי"ל דההוא טעמא לא קאמר אלא אליבא דרבי יוסי והכא לא פריך אלא אליבא דרבנן::

לאו בירוים אלא הכי הוי לא בירוים אלא הכי הוי לא בירוים אלא הכי הוי לאו בירוים אלא הכי הוי לאו בירוים אלא הכי הוי לאו בירוים אלא הכי הוי אלמא אמי בירוים אלא אויכ מששת ימי בראשית דקיימא האי סלע בין המצרים הללו מצי סמיך אי ליכא בור אלא מתני דקתני לא יחפור אא״כ מששת ימי בראשית דקיימא האי סלע בין המצרים הללו מצי סמיך אי ליכא בור ליכא בור למא משוב היין המדי משום רפיות דסמיך וקשיא לרבא דלעיל פסיק ואמר לא סמיך. למ״ה: גפת. פסולת זיתים שמוציאין מבית הבד: ואם הוא א) [מכא ועד זה נוסן עפח ומחלה נראה דשיר להלן בסמוך אחר תיכוח לא לריך הרחקה כלל]: ב) (אבל הכא דרוים למפור סמוך למילר סמיך וכרי]: ב) (מכא ועד זה נוסן שפח ומחלה נראה דשיר להלן בסמוף אחר תיכוח לא לריק הרחקה כלל]: ד) (מראה לדיל שבאו למפור בכח אחתן: